

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mexiko – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019

I. SAMMANFATTNING

Mexiko är en demokrati med ett relativt starkt institutionellt och rättsligt ramverk till skydd för de mänskliga rättigheterna, men såväl internationella som nationella rapportörer konstaterar allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna i landet.

Nuvarande regering, som tillträdde 1 december 2018, har visat ökad öppenhet för att diskutera de utmaningar landet står inför vad gäller upprätthållandet av respekten för de mänskliga rättigheterna, men organiserad brottslighet, omfattande korruption och utbredd straffrihet utgör hinder för framsteg.

Våldsnivåerna är höga för ett land som inte befinner sig i konflikt, med cirka 27 mord per 100 000 invånare 2019. Det är det högsta antalet mördade sedan mätningarna påbörjades 1997. Utbredd användning av tortyr förekommer enligt människorättsorganisationer och FN, även i form av sexuella och könsbaserade övergrepp, i syfte att få fram information och erkännanden av misstänkta brottslingar. Utomrättsliga mord förekommer.

Samtidigt som medialandskapet är vitalt och öppet är Mexiko farligt att verka i som journalist. 2019 mördades minst elva journalister och 19 människorättsförsvarare på grund av sitt arbete.

Våldet mot kvinnor är mycket omfattande, inklusive betydande antal fall av sexuellt och könsrelaterat våld med dödlig utgång. Systematiska övergrepp mot de fackliga rättigheterna sker. Situationen för hbtq-personer har kontinuerligt förbättrats. Samkönade par har exempelvis rätt att ingå äktenskap och tillåts adoptera barn, samtidigt som diskriminering, våld mot dem och mord förekommer.

Antalet människor från Centralamerika som passerar Mexiko till USA utan tillstånd har ökat och till viss del bidragit till en humanitär kris i delstater som gränsar till USA. Brott mot principen att inte deportera personer som riskerar att förföljas eller utsättas för allvarliga människorättskränkningar i sitt hemland, *non-refoulement principen*, har rapporterats. Antalet asylsökande har ökat, likaså de som väntar på asylbeslut från USA i enlighet med *Migrant Protection Protocol*-programmet.

Omfattande strukturella utmaningar vad gäller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter kvarstår. Mexiko är världens femtonde största ekonomi men de socioekonomiska klyftorna är genomgripande och fattigdomen utbredd. Detta påverkar möjligheten för stora grupper, i samhället, däribland urfolken, att åtnjuta de politiska och medborgerliga rättigheterna eftersom deras tillgång till utbildning, arbete och hälso- och sjukvård är begränsad.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Maktindelning råder formellt mellan regering, parlament och domstolar. Högsta domstolen uppfattas vara i stort sett oberoende. Efter en politisk reform 2014 kan såväl kongressledamöter, senatorer och lokala borgmästare bli omvalda upp till två mandatperioder. Folkvalda har tidigare roterat mellan olika positioner, vilket tillsammans med svaga institutioner och avsaknad av professionella tjänstemannakårer, bidragit till att urholka maktdelningen i landet, på såväl nationell, regional som lokal nivå.

Militären åtnjuter en hög grad av oberoende utan tydlig civil kontroll. Sedan det så kallade kriget mot narkotikan inleddes av regeringen 2006, har militären utfört polisiära uppgifter i kampen mot den organiserade brottsligheten. 2019 skapades ett nationalgarde, ”*Guardia Nacional*”, med

både militärt och civilt mandat med syfte att återupprätta fred och säkerhet. FN:s kontor för mänskliga rättigheter och civilsamhälleorganisationer har uttryckt oro över att inrättandet riskerar förstärka praxis av att militären genomför polisiära uppgifter.

Regeringen presenterade 2019 strategier för att bekämpa grundorsakerna till våldet, vilka bland annat omfattar fattigdom, utanförskap och korruption. Ett nytt nationellt program för mänskliga rättigheter för perioden 2019–2024 presenterades vid regeringens tillträde i december 2018. Programmet innefattar fjorton teman, exempelvis påtvingade försvinnanden, människohandel, barn och unga, internflyktingar och våld i nära relationer. Lokala motsvarigheter av programmet finns i flera delstater.

Den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter har ett mandat som omfattar att ta emot anmälningar om människorättskränkningar, genomföra självständiga utredningar och utifrån dessa rekommendera åtgärder. Ombudsmannens oberoende gentemot regeringen har stärkts de senaste åren. I november 2019 utnämndes en ny ombudsman genom en politiserad process som många aktörer ansåg påverkade ombudsmannaämbetets trovärdighet och självständighet negativt.

Mexiko placeras långt ned i *Transparency Internationals* index 2019 över upplevd korruption, på plats 130 av 180 länder. Den organiserade brottslighetens infiltration av myndigheter på lokal nivå liksom på delstats- och federal nivå, tillsammans med den omfattande korruptionen inom polis- och rättsväsende, underminerar allmänhetens förtroende. Korruptionen och den organiserade brottslighetens informella inflytande utgör centrala orsaker till den omfattande straffrihet som råder. Det har förekommit att domare som utrett kriminella grupper har mördats.

Rättssäkerhet

Domstolar i Mexiko är formellt sett oberoende. Rättssäkerheten begränsas dock av överbelastning, bristande kapacitet, korruption och otillbörliga påtryckningar från både myndigheter och organiserad brottslighet. Mexiko placeras på plats 99 av 126 länder i *World Justice Projects* rättsstatsindex 2019, vilket är lågt jämfört med andra länder på samma utvecklingsnivå.

Det mexikanska rättsväsendet erbjuder möjlighet till överprövning och ett offentligt biträde. Biträdena är dock ofta både överbelastade och underbetalda. Mexiko har en fjärdedel så många domare per capita som genomsnittet i Amerika. Vissa grupper löper större risk att diskrimineras under rättsprocesser, bland annat kvinnor, urfolk, hbtq-personer och personer som lever i fattigdom. Enligt *Human Rights Watch* finns ett betydande antal oskyldigt dömda efter att erkännanden som framtvingats genom tortyr använts som bevis. Enligt den nationella statistikmyndigheten har cirka 60 procent av de intagna i landets fängelser upplevt någon typ av våld i samband med frihetsberövandet. Efter en rättsreform inledd 2008 ersätter muntliga rättegångar det tidigare skriftliga förfarandet och ökad vikt ges åt teknisk bevisföring.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Enligt officiella siffror är straffrihetsnivån för mord 98 procent, vilket enligt det globala straffrihetsindexet utgör en av de högsta nivåerna i Latinamerika. FN:s människorättskommitté uttryckte 2019 oro över den utbredda straffriheten som finns i Mexiko vad gäller grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Parallellt med straffriheten råder en praxis av ”överbestraffning” och enligt OHCHR dömsförhållandevis hårda straff för ringa brott vilket delvis förklarar överbelastningen av fängelserna. Många kvinnor avtjänar långa fängelsestraff för mindre narkotikabrott.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Mexiko är en federal republik med 32 delstater, inklusive huvudstaden Mexico City. Presidenten är både statschef och regeringschef och väljs i allmänna val för en mandatperiod på sex år. Det senaste valet 2018 innefattade nyval av 629 politiska poster på federal nivå inklusive presidentval. Regeringen svors in i december 2018.

Delstaterna leds av guvernörer med en mandatperiod om sex år och har egna konstitutioner, rättsväsenden och, formellt sett, ett långtgående självstyre. I praktiken har den federala presidentmakten dock utövat stark kontroll, inte minst då delstaternas skatteuttag är mycket begränsat. Kongressen godkände 2018 att centrala tjänstemän, så kallade

superdelegater, skulle tillsättas för att underlätta administration mellan respektive delstat och federala makt. Kritiker inom civilsamhället menar att superdelegaterna begränsar delstaternas självstyre.

Den lagstiftande kongressen består av två kamrar – senaten och deputeradekammaren. Senatens 128 ledamöter väljs med sex års mandat, medan deputeradekammarens 500 ledamöter väljs var tredje år. Kongressen har fått en starkare röst och bedöms vara relativt oberoende. Efter valet 2018 har regeringskoalitionen ledd av vänsterpartiet Morena kvalificerad majoritet i bägge kamrarna vilket enligt civilsamhället skapat oro kring möjligheterna för oppositionen att spela en maktbalansroll. Politiskt ansvarsutkrävande, med innebörden att politiker avgår till följd av oegentligheter, är sällsynt, även efter omfattande kritik från media och allmänhet.

Det senaste valet på federal nivå 2018 bedömdes av internationella aktörer vara genomfört i enlighet med demokratiska principer. Det nationella valinstitutet, liksom den federala valdomstolen som skapades efter valreformen 1990, fungerar mer effektivt.

Färre kvinnor än män har en framskjuten plats i mexikansk politik, även formella hinder inte finns för kvinnor att kandidera eller bli valda. Nuvarande regering är den första som har lika många män som kvinnor på ministerposter. Genom en politisk reform 2014 infördes ett regelverk för att garantera jämställda nomineringar av kandidater till kongressen. Valet 2018 ledde till 47 procent kvinnor i deputeradekammaren, respektive 49 procent i senaten, vilka är de högsta siffrorna någonsin. Dock är endast sex procent av guvernörerna och 27 procent av borgmästarna kvinnor.

I presidentvalet 2018 var valdeltagandet cirka 62 procent. I de åtta delstatsvalen 2018 låg deltagandet något högre, mellan 65 och 75 procent. Enligt *Latinobarometro*, en NGO som genomför en årlig studie av den allmänna opinionen i latinamerikanska länder, är endast 12 procent av mexikanerna mycket eller någorlunda nöjda med det demokratiska tillståndet i landet.

Inför valet 2018 ökade det politiska våldet och enligt officiella uppgifter mördades 145 personer involverade i lokala valprocesser inför valet. 2019

mördades sju borgmästare, men morderna har inte bevisats vara kopplade till ämbetet.

Det civila samhällets utrymme

I de flesta delar av landet finns ett stort antal aktiva och självständiga civilsamhällesorganisationer, varav flera verkar för ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Tillsammans med starka, ofta oberoende, akademiska institutioner utgör de ett viktigt bidrag till demokratin. Det finns flera forum för dialog mellan myndigheter och civilsamhällesorganisationer.

Godtyckliga frihetsberövanden och mord på människor som arbetar med mänskliga rättigheter förekommer enligt OHCHR, liksom hot och förtalskampanjer. Särskilt utsatta är personer som försvarar migranternas rättigheter eller motsätter sig eller kräver ökat inflytande över större industri- eller infrastrukturprojekt, speciellt urfolk. Under 2019 mördades minst 19 människorättsförsvarare på grund av sitt engagemang, enligt OHCHR.

Fler än 900 människorättsförsvarare och journalister har erbjudits skydd inom ramen för den federala skyddsmekanism som infördes 2012 och som syftar till att stävja hot och våld riktade mot dem. Det finns dock fortsatt stora utmaningar i implementeringen av skyddet.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Säkerhetssituationen i Mexiko präglas av höga våldsnivåer. 2018 mördades 34 655 personer och 2019 steg antalet till 35 588 personer, vilket gör dessa år till de våldsammaste sedan statistik började föras 1997. Människor som lever i fattigdom, migranter och urfolk löper störst risk att mördas. Personer inom den organiserade brottsligheten är ofta förövare, men inblandning i beställning av morderna av officiella företrädare på olika nivåer förekommer.

Människorättsorganisationer och internationella observatörer rapporterar om en utbredd användning av tortyr i syfte att få fram information och erkännanden av misstänkta brottslingar. De anger också att tortyr i form

av sexuella och könsbaserade övergrepp förekommer. 2017 antogs en lag mot användande av tortyr som lever upp till de internationella riktlinjerna på området. FN:s antitortyrkommitte (CAT), som utvärderade Mexikos arbete mot tortyr 2019, angav att framsteg skett men att ytterligare åtgärder för att implementera lagen behövdes eftersom förekomsten av tortyr fortsatt var utbredd.

Enligt officiella siffror är 37 procent av fängelserna överbelagda och nära hälften av de intagna delar cell med fler än fem personer. Risken att bli utsatt för våld eller sexuella och könsbaserade övergrepp är hög.

Prostitution är omfattande i landet. Det är inte olagligt att köpa sexuella tjänster, men lagtsiftningen för att bedriva bordellverksamhet eller sälja sexuella tjänster skiljer sig åt mellan delstater. Vissa delstater, exempelvis Mexico City, har till stor del avkriminaliserat försäljning av sexuella tjänster. Uppskattningsvis en halv miljon kvinnor och flickor befinner sig i prostitution, varav många är minderåriga. Människohandel förekommer, främst i turistområden samt i de norra gränsstaterna, och utgör en inkomstkälla för kriminella grupper.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 2005 i både fredstid och krigstid då kongressen enhälligt beslutade att ersätta dödsstraff med fängelsestraff på 30 till 60 år. Den sista dödsdomen verkställdes 1961.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det mexikanska rättsväsendet medger fängsligt förvar i förebyggande syfte (*prisión preventiva oficiosa*) för vissa brott. Det är en häktningsform utan beslut av domstol eller åklagare med svag bevisbörda som bygger på antagandet att en misstänkt person är skyldig. Efter en reform 2008 har användandet av häktningsformen gått ner. Regeringen lade 2019 fram ett lagförslag som syftade till att utöka brottskategorierna i syfte att få ner brottsligheten. Tillämpning av ”*arraigo*”, där individer som är misstänkta för organiserad kriminalitet men inte delges formella skäl till misstanke kan undersökas under lång häktningstid, finns kvar. Den används i lägre utsträckning än före reformen. Båda förfaranden har ifrågasatts av Mexikokontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och

människorättsorganisationer, då de riskerar leda till godtyckliga frihetsberövanden.

Fler än 60 000 personer har försvunnit sedan 1964, enligt officiella uppgifter. Majoriteten har försvunnit efter att regeringens så kallade krig mot narkotikan inleddes 2006. Fler än hälften av de försvunna är under 35 år. Försvinnanden är en stor utmaning för Mexiko, vilket bekräftats av flera FN-organisationer och Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter. Med försvunna avses personer som utsatts för påtvingade och ofrivilliga försvinnanden liksom personer som kan ha avvikit frivilligt. Mörkertalet bedöms vara stort då anhöriga avstår från att rapportera, dels på grund av misstro mot myndigheternas förmåga att agera, dels på grund av rädsla för att utsättas för hot och repressalier. Efter att anhöriga, inte sällan trots hot, påbörjat eftersökningar har ett stort antal irreguljära gravar påträffats i olika delar av landet. Mellan den 1 december 2018 och 31 december 2019 hittades 874 massgravar enligt officiella uppgifter.

I september 2014 försvann 43 lärarstudenter från Ayotzinapa i delstaten Guerrero. Fallet fortsätter vara ett av de mest uppmärksammade nationellt och internationellt. Fallet illustrerar, enligt flera kommissioner, kopplingarna mellan kriminella grupper och myndigheter, inklusive polisen, samt åklagarväsendets bristande oberoende och hur tortyr används för att tvinga fram erkännanden. Den 15 januari 2019 inrättades ytterligare en kommission, denna gång nationell, med syfte att fastställa vad som skett med de försvunna studenterna.

Riktlinjer för utredningar av försvinnanden har utformats på federal nivå där en särskild åklagare för återfinnande av försvunna personer har inrättats. Ett betydande framsteg i arbetet för att förhindra ofrivilliga försvinnanden har varit en lag som antogs 2017 enligt vilken bland annat en nationell kommission för försvunna personer inrättades.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

I Mexiko finns en oberoende och professionell press, verksam genom ett mycket stort antal tidningar, tidskrifter, tv- och radiokanaler. En nationell lagstiftning garanterar yttrande- och tryckfrihet. Samtidigt har enligt officiella uppgifter 147 journalister mördats och 21 försvunnit samt

omkring 52 attentat mot mediainstitutioner ägt rum sedan år 2000. Under 2019 mördades 11 journalister. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter Michelle Bachelet, sa vid sitt besök i landet 2019 att ”situationen för människorättsförsvare och journalister fortsätter vara alarmerande”. Mexiko placeras på plats 144 av 180 undersökta länder i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2018.

Myndighetsrepresentanter står bakom en del av kränkningarna av yttrande- och pressfriheten enligt bland andra Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR).

Ärekränkning och förtal är straffbart i tio delstater. Enligt flera organisationer som arbetar för journalisters säkerhet har rättsliga processer mot journalister ökat. Många mediearbetare ser rättsfallen, som ofta resulterar i höga böter, som ett sätt att censurera fri journalistik då det främst är journalister som undersöker högt uppsatta politiker som drabbas.

Kvinnliga journalister och människorättsförsvare är särskilt utsatta för könsrelaterade hot, liksom trakasserier på nätet som inte sällan riktas mot deras familjemedlemmar. Hot och attacker mot journalister och människorättsförsvare sker i ökad utsträckning digitalt.

Tillgången till internet begränsas inte, men tillgången varierar mellan stad och landsbygd. Den federala lag från 2014 som reglerar telekommunikation ålägger privata internetföretag att spara data och lämna ut dessa på myndigheternas begäran.

Rätten att få ta del av allmänna handlingar ska säkerställas av det nationella institutet för transparens, informationstillgänglighet och skydd av personuppgifter. Flera aktörer vittnar om praktiska svårigheter med att få ut begärda handlingar och att handlingarna i vissa fall saknas i arkiven.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Det finns få uppgifter om systematiska kränkningar av mötes- och föreningsfriheten på federal nivå, men det förekommer att demonstranter har mötts av övervåld och godtyckliga frihetsberövanden.

Religions- och övertygelsefrihet

Den mexikanska grundlagen förbjuder diskriminering på grund av religiös övertygelse och slår fast separation mellan stat och kyrka, vilket i allt väsentligt respekteras.

Grundlagen ger urfolk rätt till självständig samverkan och problemlösning. Detta kan i vissa fall strida mot religions- och övertygelsefrihet då samtliga i en viss urfolksgrupp förväntas delta i denna samverkansform som ibland kan innehålla religiösa delar.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Diskriminering i arbetslivet är förbjuden enligt lag. Mexiko har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner. I praktiken förekommer skillnader i arbetslivet såsom löneskillnader, olika möjligheter att avancera professionellt samt trakasserier vilket liksom i samhället i stort ofta har samband med social bakgrund och etnicitet.

Rätten att organisera sig fackligt är inskriven i konstitutionen. Enligt Internationella fackliga samorganisationens (ITUC) *Global Rights Index* begås systematiskt övergrepp av de fackliga rättigheterna, även om situationen har förbättrats jämfört med tidigare år. Arbetslagstiftningen har skärpts för att underlätta för arbetstagare att bilda oberoende fackföreningar, men arbetstagare tillåts inte alltid delta i förhandlingar. Många fackföreningar är snarare intressegrupper som företräder och finansieras av representanter för politiska särintressen. Det förekommer kontroversiella metoder bland fackförbunden, till exempel långvariga blockader av vägar och skolor, vandalisering av infrastruktur, samt offentlig bestraffning av strejkbrytare, vilket bland annat använts av lärarfackförbunden.

Andelen kvinnor som deltar på arbetsmarknaden har enligt Världsbanken ökat, men deras deltagande är betydligt lägre än mäns; 44 procent av kvinnorna i arbetsför ålder förvärvsarbetar jämfört med 77 procent av männen. Den officiella arbetslösheten, 3,1 procent 2019, är troligtvis underskattad då en stor del av befolkningen arbetar i informella sektorn och inte anmäler arbetslöshet till myndigheterna. Enligt

statistikmyndigheten sysselsätts omkring 60 procent av arbetskraften utanför den reguljära arbetsmarknaden, som uppgår till 30 procent av BNP enligt OECD. Informella anställningar innebär ofta låg inkomst, osäkra och dåliga arbetsvillkor samt hinder för att få tillgång till socialförsäkringsystemet, såsom sjukvård eller pension.

Minimilönen är 123 pesos (ca 60 svenska kronor) om dagen år 2019, vilket är bland de lägsta minimilönerna i Latinamerika och långt ifrån tillräcklig för en dräglig levnadsstandard. Långa arbetsdagar är vanligt förekommande och en arbetsvecka omfattar oftast sex dagar. De cirka två miljoner arbetare som tillsammans med sina familjer försörjer sig på säsongarbete i jordbruket, så kallade *jornaleros*, lever under särskilt ohälsosamma och osäkra förhållanden. Hushållsarbetare, som främst utgörs av kvinnor utan formella anställningar, är beroende av sina arbetsgivares välvilja, dels på grund av de osäkra arbetsförhållandena och dels för att de bor hos arbetsgivaren. Under 2019 påbörjade Mexiko processen för att ratificera ILO konvention 189 om hushållsanställdas rättigheter vilket skulle kunna leda till att rättigheterna för denna grupp stärks.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Utgifterna för hälsovård utgör knappt sex procent av Mexikos BNP, vilket är den lägsta andelen bland OECD-länderna. Regeringen beslutade 2019 att ersätta försäkringssystemet för dem som inte har tillgång till sjukvård genom sin anställning med ett nytt system för att minska den omfattande byråkratin och förbättra villkoren. Kvaliteten på sjukvården varierar i hög grad mellan offentlig och privat vård, mellan stad och landsbygd och mellan olika delstater vilket leder till en mycket ojämlig tillgång till sjukvård.

Den genomsnittliga livslängden är 78 år för kvinnor och 72 år för män, enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP. Stora geografiska skillnader finns i förväntad livslängd, upp till 17 år enligt myndigheten för skydd av barn och unga, beroende på var i landet ett barn föds. Mödradödligheten uppgick till 38 per 100 000 födslar och barnadödligheten till 13 per 1 000 födslar 2018 enligt Unicef. Abortlagarna är generellt mycket restriktiva. Högsta domstolen har fastställt våldtäktsoffers rätt att beviljas abort, men

detta efterlevs inte i många delstater. Abort är lagligt fram till vecka tolv i huvudstaden sedan 2017 och i delstaten Oaxaca sedan 2019. Officiella uppgifter över antalet illegala aborter saknas men uppskattningar visar på upp till 800 000 årligen trots att illegala aborter i vissa fall kan leda till långa fängelsestraff. Det har förekommit fall då kvinnor vid missfall åtalats för abortförsök och dömts till långa fängelsestraff.

Användandet av preventivmedel är lagligt och erbjuds gratis av myndigheter, om än i varierande omfattning. Samtidigt uppskattas över hälften av alla graviditeter vara oönskade. Det kan förklaras med att tillgången till preventivmedel varierar och med brister i sex- och samlevnadsundervisning. Den katolska kyrkans negativa syn på preventivmedel och större evangelikala kyrkors syn på avhållsamhet istället för preventivmedel framför allt utanför äktenskapet påverkar också antalet oönskade graviditeter.

Rätten till utbildning

Grundutbildning på nio år med skolstart vid sex års ålder är obligatorisk och ska vara tillgänglig för alla och avgiftsfri. Enligt officiella siffror gick 12 procent av mexikanska barn i skolpliktig ålder (3-17 år) inte i skolan. Barnen som uteblev tillhörde främst förskola och gymnasium och uppgick till 4,8 miljoner barn.

Trots att Mexiko är ett av de länder inom OECD som lägger störst andel av BNP på utbildning, drygt fem procent, är utbildningsnivån jämförelsevis låg. Framförallt är det kvaliteten i det offentliga utbildningssystemet som släpar efter. Omkring hälften av eleverna i sjätte klass har bristande läskunnighet.

Analfabetism uppgick enligt officiella siffror till fyra procent av befolkningen 2019. Den är i huvudsak koncentrerad till landsbygden i landets södra delar där andelen personer som tillhör urfolk är högre. Enligt Unicef kan en av fem personer som tillhör ett urfolk varken läsa eller skriva, och av dem som har ett annat modersmål än spanska är en av fyra analfabeter.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Mexiko är världens femtonde största ekonomi och definieras som ett medelinkomstland. Samtidigt rankas landet på plats 76 av 189 i UNDP:s index för mänsklig utveckling 2018 vilket är lägst av de 37 OECD-länderna. Mexiko är det land med störst inkomstklyftor inom OECD och stora skillnader råder inom landet, mellan stad och landsbygd och mellan landsändarna i nord och syd.

Landets välstånd är inte väl fördelat, enligt FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika (CEPAL) äger de tio rikaste procenten två tredjedelar av landets tillgångar. Knappt 40 procent av befolkningen kan, enligt officiella siffror, sägas vara medelklass medan 44 procent lever i fattigdom och 8 procent i extrem fattigdom. Många människor lever med begränsad tillgång till boende, hälsovård och rinnande vatten. Regeringens fattigdomsreducerande program fokuserar främst på direkta ekonomiska bidrag till befolkningen snarare än på att investera i verktyg för att ta sig ur fattigdomen. Stödet till statliga institutioner och civilsamhälle har minskat med nuvarande regeringen.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Även om mexikansk lag fastställer jämställdhet mellan könen har kvinnor betydligt mindre ekonomiskt och politiskt inflytande än män. För kvinnor med en formell anställning ingår tolv veckors föräldraledighet genom socialförsäkringssystemet. Sju procent av styrelseledamöterna i mexikanska bolag är kvinnor. Hösten 2019 aviserade regeringen att de skulle lansera en feministisk utrikespolitik.

Det sexuella och könsbaserade våldet är i nivå med länder som befinner sig i konflikt. Enligt officiell statistik mördades drygt 2 800 kvinnor 2019, medan fall med rubriceringen könsrelaterat våld med dödlig utgång uppgick till 976. Den lägre siffran kan delvis förklaras av en hög bevisbörda för att påvisa att mordet var knutet till offrets kön. Två tredjedelar av kvinnor över 15 år säger sig ha upplevt någon form av emotionellt, ekonomiskt, fysiskt eller sexuellt våld. Våld i nära relationer är vanligt förekommande. Kvinnor som tillhör urfolk är ofta utsatta för

diskriminering på flera grunder, till exempel på grund av kön och etnicitet.

En särskild åklagare för våld mot kvinnor finns, liksom särskilda rättscentrum som samlar olika typer av stöd under samma tak. Samtidigt är skyddet för kvinnliga brottsoffer bristfälligt. Få brott utreds och än färre leder till fällande domar. Enligt uppgifter från Riksåklagaren går endast 2,7 procent av anmälda brott om våld mot kvinnor vidare till domstol. Den federala lagen kriminaliserar våldtäkt, inklusive i hemmet, och påbjuder straff upp till 20 år i fängelse. I vissa stater blir förövaren frikänd om denne gifter sig med offret.

De höga nivåerna av sexuellt och könsrelaterat våld med dödlig utgång mot flickor och kvinnor, så kallade *femicidios*, har fått kommuner i arton delstater att utfärda en särskild varning. Den innebär samordning av federala, delstatliga och lokala insatser för att försöka motverka det sexuella och könsrelaterade våldet. Flera faktorer bedöms samverka för att orsaka de höga våldsnivåerna mot kvinnor och flickor; fattigdom, normaliseringen av våld i samhället, en allmänt nedsättande attityd mot kvinnor, korruptionen och ineffektiviteten inom polis och rättsväsende.

Barnets rättigheter

Hälften av alla barn och ungdomar uppskattas enligt officiella uppgifter leva i fattigdom – en högre andel än bland vuxna. Mexiko har näst högst antal föräldralösa barn, 1,6 miljoner, i Latinamerika. Dödligheten för barn under ett år är tolv procent. Officiella siffror visar att cirka fjorton procent av barnen lider av undernäring och cirka tio procent av övervikt.

Den lagstadgade minimiåldern för arbete är femton år, arton år för vissa yrken. Officiella siffror anger att 3,2 miljoner barn och unga mellan fem och sjuåttio år arbetar. Ingen officiell statistik förekommer, men det uppskattas generellt finnas en stor mängd barn som lever på gatan. Barnsexturism förekommer, inte minst i turiststaden Cancún. Rekrytering av barn och ungdomar till den organiserade brottsligheten ökar.

Det nationella systemet för familjeutveckling ansvarar för att erbjuda utsatta barn och familjer hjälp, men brister i resurser gör att de inte når

samtliga barn i behov av stöd. Förutom utdelande av ekonomiskt stöd driver de också barnhem, placerar barn i tillfälliga hem och hanterar adoptionsfall inom landet. Civilsamhällesorganisationer och kyrkor bedriver uppsökande verksamheter av barn som lever på gatan och driver även barnhem.

År 2014 antogs en lag om barns och ungdomars rättigheter som var viktig för att förbättra villkoren för barn och unga i utsatta situationer, däribland migranter, barn med funktionsnedsättning och barn som lever i fattigdom. Ett nationellt system för skydd av barn infördes, som bland annat för att koordinera arbetet mellan delstater och den nationella nivån för skydd av flickor, pojkar och tonåringar. Implementeringen har kritiserats på grund av utbredd straffrihet och på grund av brister med att identifiera och anmäla fall av våld mot barn inom hälso- och utbildningssektorn. Det är förbjudet att använda våld mot eller kränka barns fysiska integritet, även om barnaga inte är explicit förbjudet. Ett lagförslag för förbud mot barnaga antogs i senaten 2019 och behandlas av deputeradekammaren.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Omkring tolv procent av befolkningen beräknas tillhöra någon av Mexikos 68 olika urfolk. Bland de största är Nauhas, Mayas och Zapotecas. I de södra delstaterna utgör urfolken mellan en tredjedel och hälften av invånarna.

Urfolk har formellt sett rätt att utöva sin kultur och religion. Enligt konstitutionen har ett urfolkssamhälle möjlighet att själva bestämma hur de ska lösa sina interna konflikter och välja sina egna representanter för intern styrning. Samtidigt är deras självstyre underordnat federala och delstatslagar. I vissa fall har urfolkssamhällen på eget initiativ och med viss framgång bildat medborgargarden för att motverka etablering av organiserad brottslighet.

Människor som tillhör urfolk är alltså de mest socialt och ekonomiskt marginaliserade i samhället. Delstaterna med störst andel urfolk är också de delstater där statens service är mest bristfällig och fattigdomen mest utbredd.

Mexiko ratificerade ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder år 1990 och konventionen har inkorporerats i grundlagen. Trots detta har bristen på konsultationsprocesser mellan stat och urfolk i frågor som berör urfolk lett till protester. Enligt rapporter från civilsamhälle och OHCHR har protesterna i flera fall besvarats av staten med hot, våld och frihetsberövanden. Inte minst gäller det när utvinnings- eller infrastrukturprojekt planeras på urfolks traditionella markområden.

Urfolk löper större risk än övriga befolkningen att utsättas för brott och för att diskrimineras under rättsprocesser. Regeringen har inrättat en enhet under Riksåklagarens kontor med uppgift att hantera processer för utredning av brott mot urfolk. Det finns inga kvoter för att öka urfolks deltagande i de nationella lagstiftande församlingarna och tillförlitlig statistik angående deras deltagande saknas. Det finns nationella institut för att skydda urfolksspråk liksom för att utveckla, främja och bevara urfolksamhällen.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Landets konstitution, liksom den federala lagen om förbud mot rasism och all form av diskriminering, förbjuder diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet.

Situationen för hbtq-personer har kontinuerligt förbättrats men fördomar, diskriminering, våld och mord förkommer fortfarande. I en statlig undersökning av diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet från 2018 uppgav 58 procent av tillfrågade hbtq-personer att de upplevde att deras åtnjutande av mänskliga rättigheter inte respekterades.

Mexico Citys lagstiftande församling antog 2009 som första stad i Latinamerika en lag som tillåter samkönade äktenskap. Efter att Högsta domstolen 2015 slog fast att samkönade äktenskap var lagliga i hela landet tillåts numera dessa i arton av 32 delstater. Utrikesdepartementet meddelade i april 2019 att alla Mexikos konsulat i världen tillåter samkönade äktenskap för mexikanska medborgare.

Våld och trakasserier mot hbtq-personer är ett utbrett problem i landet. Enligt civilsamhällesorganisationer utreds bara en mindre del av morderna på hbtq-personer som hatbrott.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Mexiko är såväl ett ursprungs- som transitland och i allt högre utsträckning även slutdestination för flyktingar och migranter. Drygt 500 000 irreguljära migranter uppges korsa Mexikos södra gräns varje år. Majoriteten kommer från El Salvador, Guatemala, Honduras och Venezuela.

Regeringen hade som vallöfte att stärka rättigheterna för flyktingar och migranter, men har istället bedrivit en mer restriktiv migrationspolitik. USA har framfört behov av striktare gränskontroll och ökat användningen av *Migrant Protection Policy* (MPP) som innebär att asylsökande i USA från Mexiko återvänds till Mexiko i väntan på beslut. De senaste årens åtstramade migrationspolitik i främst USA men även Mexiko har fått migranter att söka nya, ofta farligare, transitvägar.

Ansökningar om och beviljanden av asyl har ökat markant, vilket ställer nya krav på mottagandet i Mexiko. Drygt 70 000 personer ansökte om asyl i Mexiko 2019 vilket är det högsta antalet någonsin. Majoriteten av de knappt 12 000 ärenden som beslutades 2019 beviljades asyl. De begränsade resurserna hos den mexikanska kommissionen för flyktinghjälp är en betydande orsak till eftersläpningar av asylutredningarna men under 2019 minskade väntetiden för registrering från åtta veckor till någon dag. Många migranter ansöker om asyl i Mexiko i väntan på en möjlighet att ta sig vidare till USA. Enligt Amnesty International bryter Mexiko mot principen att inte deportera personer som riskerar förföljelse eller allvarliga människorättskränkningar i sitt hemland.

Antalet internflyktingar har kraftigt ökat de senaste åren till följd av det upptrappade våldet mellan olika kriminella grupper och på grund av militärens offensiv mot dessa. Regeringen har för första gången erkänt att det finns internflyktingar i landet och börjat författa lagförslag för att stärka skyddet. Det uppskattas finnas cirka 338 000 internflyktingar enligt *The Internal Displacement Monitoring Centre*.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) finns cirka tio miljoner personer med funktionsnedsättning i Mexiko, av vilka knappt 40 procent förvärvsarbetar enligt mexikanska civilsamhällesorganisationer. Även om åtgärder har vidtagits för att till exempel förbättra tillgängligheten i den fysiska offentliga miljön och tillgången till specialundervisning, finns fortsatt stora brister. Socio-ekonomiska faktorer avgör till stor del hur väl en person med funktionsnedsättning kan tillgodogöra sig den tillgänglighet som erbjuds. Språkbruket i officiella texter har kritiserats för användningen av nedvärderande benämningar avseende personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Mexiko

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Mexiko. Sverige arbetar aktivt med att stärka de mänskliga rättigheterna i Mexiko såväl genom EU som med de nordiska länderna och andra likasinnade länder. Sverige för också med FN-organ och det civila samhället. Svenska biståndsmedel når Mexiko genom Sveriges betydande kärnstöd till några av de FN-organisationer som verkar i landet, exempelvis UN Women, UNHCR, OHCHR och UNICEF. Några civilsamhälleorganisationer som arbetar i Mexiko får också stöd genom Sida. Ett exempel är Kristna fredsrorelsen, som med internationella fredsobservatörer följer med människorättsförsvarare i delstaten Chiapas i syfte att öka deras skydd och därmed deras möjligheter att utföra sitt arbete samt sprida information om situationen för de mänskliga rättigheterna. Ett tjugotal FN-organisationer finns på plats i den mexikanska huvudstaden.

EU och Mexiko har regelbundna och konstruktiva dialoger, som även inkluderar det civila samhället om de mänskliga rättigheterna. EU har antagit en strategi för arbetet med de mänskliga rättigheterna under 2016–2020 som fokuserar på tortyr, påtvingade försvinnanden, människorättsförsvarare och journalister, företag och mänskliga rättigheter liksom kvinnors, barns, urfolks och migranternas rättigheter. Sverige har sedan 2019 tillsammans med Nederländerna lett en arbetsgrupp med stöd av EU-delegationen i Mexiko med fokus på journalister och människorättsförsvarare

Mexiko är invalt i FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève för perioden 2018–2020. I den senaste granskningen 2018 av Mexiko i rådets universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer som bland annat berörde flyktingar och migranternas rättigheter, inklusive rätten till asyl, samt stärkande av skyddet av människorättsförsvarare. Samtliga rekommendationer accepterades av Mexiko.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR), ratificerades år 1981. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt och det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2002 respektive år 2007.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR), ratificerades år 1981. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1975.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1981. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT), ratificerades år 1986. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2005.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC), ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter (*International Convention on the Protection of the*

Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, ICRMW), ratificerades år 1999.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2007. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2007.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED) ratificerades år 2008.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees*, Refugee Convention), ratificerades år 2000. Det tillhörande protokollet ratificerades år 2000.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*, ICC), ratificerades år 2005.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights* (ACHR), ratificerades år 1981. Det tillhörande protokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1996. Det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2007.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga och bestraffa tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1987.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor, *Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*, ratificerades år 1998.

Erkännande av den Interamerikanska domstolens (IACHR) jurisdiktion, accepterades år 1998.